

## Кроз мећаву, Петар Кочић

Већ се поче и смрачивати, а они не моглоше краве продати. Нико их честито и не погледа, а камоли да их упита за цијену. Нико ни да се нашали!

Старцу се то нешто грдно ражали и љуто га заболи и да је имао суза, грко би и болно проплакао. Али онако испаћен и сатрвен дугим јадом и чемером, само суво уздахну и крену с трга, водећи погружено на привузи стеону кравицу, чија се плава, свијетла длака, мркасти рошчићи и обло, пуно виме између бјеличастих и меснатих кракова једва распознаваше у сувој и оштрој зимској вечери. За кравом се диже и пође дијете – није му могло бити више од дванаест година – држећи чврсто у промрзлим рукама љескову мотчицу.

Старац је ступао погнуто, вукући тешко ногу за ногом. Сијед је сав, кошчат и крупан као одваљен комад оних грђених и непрекидно мрачних и туробних планина што се мукло уздижу поврх његова села. По разголићеним, руњавим и широким прсима нахватало му се стврднуто иње. Уздигао накостијешене, дебеле обрве, испод којих мутно, као из неке даљине, вире уморне и готово умртвљене очи, па љума и граби уз пут.

Сува зима стегла. Ода свуд бије, пржи и као уједа, гризе оштра и немила студен. Руштри се окорјели снијег и, жалобитно цвилећи, угиба се под ногама.

- Баш нико ништа, Вујо! - трже се старац и обрну се дјетету.

Мали је шутио и уморно, изнемогло корачао за кравом. Од суве студени на њему се бијаше све накостијешило и укочило. Ситне, меке длацице на лицу му се најежиле, а руке поцрвѣеле, па поцрњеле од тешке зиме.

Кад бише насред чаршије, снијег поче пропадати. Љуто и као на силу одваљиваше се лепирица за лепирицом, испрва тешко, као да се мучи и натезе, па онда лакше учестаније и гушће.

- Баш нико ни да се нашали с цијеном, а ево нас и ноћ у чаршији стиже! - трже се опет старац из мисли, а у ријечима му, очима и лицу, дрхташе нешто болно и очајно.

Све се више смрачава и као да се нешто из далека потајно и подмукло спрема и пригушено хуји.

Снијежне лепирице укрштају се у лету, ломе се једна о другу и шуште у тананом и меком шуму поврх њихових глава, а њих троје, старац напријед, крава за њим, за кравом Вујо, промичу чаршијом лагано и уједначено, стопу за стопом.

Старца су обрвале мисли, тешке и црне мисли, па потресају из темеља душом његовом.

Некад је он био најнапреднији и најзгоднији домаћин на цијелој Крајини. По далеким селима, касабама и градовима, по механама и хановима, на царским друмовима од Босне до Цариграда, говорило се и причало о згоди и направи Реље Кнежевића са Змијања.

Велика је снага и задруга у њега била. По четрдесет, педесет кућне чељади радило је на њивама његовим, са којих су се у врелој сунчаној свјетлости кроз планинско, небеско плаветнило ломили и вршили дрхтави и задихани гласови, а пуна и забрекла снага прштала и пуцала испод загријаних кошуља и сребрних гердана. И пјесма рада и распламћеле младости, пјесма ускупјеле, необуздане планинске снаге уз оштри фијук коса и српова разлијегала се силно, протегнуто, у врелом дрхтању бијелих облик грла, испод помодрелих горских висова.

Раном зором отискиваше се небројено благо од Рељиних торова. За час би крдо оваца прекрило и забијелило пољем испод планина. Говеда би у дугим редовима замицала у планину на пашу да се у подне врну води на пландиште. Јаблан, који је својим разглашеним јунаштвом затворио цијело Змијање, поносито би се одвојио од говеда, измакао би напријед, па би громовито рикао, букао, копао ногама и задрто разносио земљу роговима.

И Реља је као растао, ширио се. Прса му се напињаху да пукну, а срце му обузимаше и облијеваше нека слатка, чудесна врелина.

Све му је напредовало, расло, бујало, множило се и ширило у недоглед. И њега би често, кад би погледао на свој мал и имаће, обузимала некаква потајна, нејасна језа и слутња. „Ово се већ одавно пресипа... прелијева!“ - прошаптао би, дрхћући и угушујући ону страшну, кобну мисао која би му тада синула кроз главу.

И рађало је, и расло је, и напредовало је: жене се близиле, овце се близиле, козе се близиле, а улчек сјемена бацао по десет рода. Торови прекрили пола поља, а стаје се окупиле око једног заравањка као мала касаба.

Глас се Рељин ширио. „Шта толико теслаишеш! Шта си се толико диг’о, нијесу на теби токе и илике Реље Кнежевића!” - говорило се кад би се когод стао чим поносити. На зборовима код цркава и манастира, на кумалима и свадбама приказивао би кум куму, пријатељ пријатељу част и поштење: „Вала ти, куме, вала ти, пријатељу! Ти мене почестов’о овом чашом, а тебе господин бог сваким родом и берићетом. Жито ти родило, коло ти возило, и бакови букали к’о у Реље Кнежевића!”

И паше су му падале на конак. Црне грчке владике високих тенџерастих камилавки, бескрајно дугих и широких рукава и облапорна срца на жуту јаспру, свраћале су њему и благосиљале дом његов и торове његове. И он им је давао много, премного, не бројећи, не устежући се, пуном шаком. Самоме везиру за Курбан-бајрам слати су овнови из Рељиних торова. И некакву је бурунтију од цара задобио. Зашто и крошто, он није знао нити је хтио кога питати. „Ово мени ништа не треба, а у реду није да се царска јазига потезе и повлачи по кући!” - рекао је и сложио бурунтију на ватру. Његова су мушка чељад била сва до зуба наоружана. Пасоше за оружје није му падало на ум да тражи нити је коме падало на ум да га пита за то. Често је купљено од народа оружје, али се Рељи никад заптије не свратише ни на каву. Нешто им је било као зазор.

Свадје је био признат и призват. Али овамо да буде кнез или да сједи у каквом царском меџлису, није хтио ни по које благо, нити је дао коме свом, иако се знало да су његови стари негда судили на Змијању и да је он потомак од Змијања Рајка, што се у пјесмама пјева.

- Кад не могу кнезовати к’о што су ми стари кнезовали, нећу да будем ни турски алабаш! - говорио је Реља поносито.

Силно је мрзио чаршилије и ријетко је силазио у чаршију. Три пута у години: кад би смиривао мирију, кад би товарио пиће за крсног имена и кад би са зимнице у прољеће пратио овце на јагњило у доње крајеве.

Већ би се на неколико дана знало кад ће градом минути крдо Реље Кнежевића са Змијања и чаршилије би се искупиле на ћошковима и Турци би посједали на диванама да ћефше и сеире кршно и бијело благо. Кад би звоно са големог овна предводника растегнутим звуком одавало да су прве овце иза града, пошљедње би улазиле у чаршију, прелијевајући се у пуној свјетлости прољетног, дрхтавог сунца, а за њима би поносито јахао на брњашу Реља, обучен у модри копоран и црвене, скерлетне чакшире, са црвеним шалом око главе и крупним, сребрним токама и иликама, под пуним пусатом. И Турци би се и чаршилије дивили и чудили згоди и богатству Рељином, а у његовој души дизаше се сласт и топлина, свијетла и мека као незнана пјесма без ријечи што се диже од загријане земље и, миришући, веже се са насмијаним небом прољетним.

Препунише се торови, пресуше се амбарска ока, пренапуни се кућа здраве, једре и кршне чељади, а кеса, пуна бијеле и жуте јаспре, силно затеже за Рељиним припашајем.

И једног кобног дана – добро се он сјећа – ненадно се дигше врући планински вјетрови, погнаше и завитлаше млаку прашину у ковитлац, расипљући је по торовима, стајама и њивама његовим. Тих дана обноћ је у торовима блечало благо, торске су љесе болно, као да цвиле, шкрипјеле, чобани су снивали немиле и чудесне снове, а пси су око торова некако тужно, претужно урликали и завијали као гладни курјаци усред зиме на планини.

И пође шапат од уста до уста:

- Рељин брњаш осван’о мртав у бари.

- Три јунице, што су се ономадне оштуриле, нађоше јутрос говедари мртве у тору.

Орлови мрлинаши, они грдни планински орлови огуљених, голих вратова и других, заоштрљених кљунова почеше се вијати небом изнад стаја Рељиних и падати крај торова. Црне вране и гаврани у дугим, широким јатима кобно су и злобно грактали поврх мала и имаћа његова, падајући на товне мрлине са немилим крештањем, а он је болан, преболан, ходао тамо и амо, као без главе, сатрвен и убијен ненадним јадом и чемером. Чама, зебња и грозничава, дубока језа дрхташе на образима његовим и на образима чељади његове. Свако је чељаде стрепило и осјећало да се нешто невидовно увлачи и подмукло шири по торовима и стајама, обарајући немилосно све живо пред собом.

- И Јаблана јутрос међу силним мрлинама нађоше мртва у тору! - просу се опет шапат, болан и дрхтав шапат, од уста до уста, а из поља од торова разлијегало се жалобитно јадиковање милог Ђоке за својим Јабом. И сва се чељад заплакаше, зајаукаше.

И Рељи се грдно ражали, али се стеже, намрачи, па само суво уздахну и, заносећи се као мало у страну, викну:

- Не плачите, не јадикujte, дјецо моја! Плачом и јауком не ожали се погибија снаге моје и љепоте моје. Пјесну, пјесну, дјецо! Јоване, Милане, Видо, Јагодо, дјецо моја! Не плачите, не јадикujte, већ се загрлите и запјевајте ону пјесну од туге големе... ону велику пјесну, од које процмили и дрво и камен, а камоли срце у човјеку! Ту пјесму, ту велику пјесну запјевајте, загрљени, и ожалите погибију снаге моје и љепоте моје!

Мали је Ђоко вас дуги дан прејадиковао, набрајајући Јабланове мејдане, и пред вече је заспао на мртвом тијелу баковом, од кога га нијесу могли никако раставити. Заспао је да се никад не пробуди. Мало срце, пуно велике, дјетињске љубави, препукло је од преголеме жалости за својим Јабом.

И прва се носила кренуше из Рељине куће.

Иза тога чељад се почеше поболијевати и падати као снопље. Носе се носила, нижу се гробови и промукла женска грла, бугаре сиње и црне тужбалице. Мушкарци, гологлави и распојаси, без црвених припошаја, без модрих, чованих копорана и без крупних тока и илика, убијени ненадном и подмуклом несрећом, тврдокорно шуте, без суза и јаука, али су жалостивни, сломљени, сатрвени...

И нижу се гробови, мали и велики, женски и мушки: страхота погледати! Нагрнули огољели просјаци и блентови из далеких села; пуно их гробље. Осјетили, нањушили и они као и оне планинске прождрљиве орлушине на мрлинама, па се отимају о пиће и масна јестива што се износе на гробље. Обучени у нове миришљаве рубине, што остају иза мртваца, просипају пиће по гробовима, прождиру облапорно грдне масне залогаје, режећи један на другог као пси. Блентави Шеле обукао на се читаву нову одјећу покојног Маркана, брата Рељина, па скаче помамно преко гробова и бучно мумла да уши заглухну:

- Ај! Иј! Уј! Како ми стоји глава? ... Зар нијесам кршан и прикладан, не буди примијењено, к'о и сваки герз!... Ај! Иј! Уј! Ујујуј!..

Луди Крстан, обучен у стајаће руво Луке, синовца Рељина, сјео на камен више једног гроба, поднимио се на обе руке, па сам за се крупно, дубоко говори, као да му глас долази из мрачних дубина:

- Док једном не смркне, не море другом сванути. Додуше, оно не би требало да тако буде, али људи тако 'оће, па нек им тако и буде. Ја нијесам чојек, ја сам блентави Крстан, а блентавом Крстану то је, ако ћеш, блентави Крстане, и драго. Зар није тако?

- Јест, брате Крстане, тако је - мијења глас и одговара сам себи.

- Кад буде по некој памети, брате Крстане, мрачне су ово и крваве бешједе, али се мени не море ни смркнути ни сванути међу људима, јер ја нијесам чојек већ блентави Крстан. Зар није тако, брате Крстане?

- Тако је, брате, тако...

И блентави је Крстан и даље нешто мумлао, претресао, а око њег' се дизао и ломио грозан и језив јаук и лелек. Наједанпут се трже, исколачи очи, зину и грчевито здера са себе сву одјећу и го побјеже с гробља, а за њим се нададоше остали блентови са силном, заглашном вриском и писком. Само остаде злоглава Каласура која од малених ногу трчи по селима од куће до куће и увијек свијету говори да нешто тражи. Већ неколико дана од јутра до мрака, она непрестано јадикuje и нариче на гробљу, не једући и не пијући ништа. Нуде је јелом и пићем, дају јој хаљине што остају иза мртваца, она све то одбија, неће да прими, него само јадикuje и непрекидно јадикuje. Родбину и укучнике обузима све већа и студенија слутња и они је гоне с гробља, али се она упорно отима, неће да иде:

- Не дирајте ме, ја сам жалобитна, ја сам мека и болећива срца. Ово су дјецо моја, сестре моје и браћа моја. 'Оћу да и' ожалим... Нико и' неће онако од срца ожалити ко ја...

Силом је одагнају с гробља, али се она опет привуче и, обноћ, кад се све смири и утиша, ходајући од гроба до гроба, јадикuje и нариче, дубоко потресајући душом запрепашћене чељади.

Реља, усправан, потамњео у образима као какав окорјели грешник, празна и укочена погледа, хода тамо и амо, суво, изнемогло шапће и мрмља:

- Чудне ли среће и црна ли удеса мога!... Боже, Боже, што си тако немилостан! Што расточи државину моју, што обори и разруши краљевину моју? Зар нијесам писао на намастуре и цркве; зар нијесам дав'о кљасту и сакату; зар нијесам славио име твоје и прислужив'о свијеће слави твојој?...

Онда би се наједном тргао, занио, подбочио би рукама слабине, окренуо би се према торовима око којих се разлијегаше језива писка орлова и студено грактање врана и гавранова, па би као упола јаукнуо:

- О ви, црни врани и орлови, наједите се, наживајте се и напијте крви моје и снаге моје! Оснажите своја крила, па се високо под небеса дигните и крилите земљом и свијетом. Огласите својим црним гуком и јауком на све стране свијета несрећу моју голему и погибију краљевине моје и љепоте моје!...

И све помрије, леже у гроб, осим њега и неколико млађих жена, које се убрзо разудаше: и све пропаде, ишчезну, свега нестале осим худе и врлетне земље коју немађаше нико више обрађивати и зиратити и осим празних и загушљивих стаја из којих заудараше задах смрти и пустоши. Торске љесе нешто свијет разнесе, нешто се опет осушише и сагњише. Друго све узе невидовни удес и разграбише птице небеске и разлијеше просјаци и суманути блентови. И он остаде сам с окорјелим мразом и ледом на души; и тврд као камен, црн као огорјео пањ у планини, спусти се изнад огњишта, на коме се ватра гасаше... Највише је чамио у кући и око куће, и врло је ријетко излазио међу свијет који гледаше у њ као у неко чудо и страшило.

Њега би дубоко у души забољело оно бојажљиво, нејасно и тајанствено сашаптавање, кад би гдјегод бануо међу људе који га познају, и који га не познају – само кад нешто шапћу.

Светковина и зборовна код цркава и манастира клонио се као живе ватре јер се ту много причало и бесједило о његовој страховитој погибији и удесу. Кад би помислио на те зборовне и светковине, душа би му отајно пропиштала јер се на њима не блијеште више токе и илике са витких и врсних Кнежевића, не праште пећанке њихове, не бјеласају се у лепршању широке бошче нити звекћу меко и уједначено дуги гедани са једрих и наочитих снаха и дјевојака које задихано разносе по збору од сопре до сопре части кумовима и пријатељима. Умукле су и оне дрхтаве, приказне ријечи које су одјекивале с краја на крај збора и слатком врелином слијевале се у његову душу: „’Вала ти, куме Реља Кнежевићу, бане наш и поносе наш! ’Вала ти на твојој чести и чествовању, краљевино славна!’”

На зборовима и светковинама широко се и снажно пролијевала снага његова и љепота. Свега тога нема више, све је умрло, увело, ишчезло, да се никад не поврати. Само су се оне крупне, приказне ријечи дубоко упиле у душу његову и живјеле с њим и он с њима. Прелако га је било увриједити. Требало је само нешто рећи о његовој потреби и сиромаштини.

- Сирома', вукарни Реља!

- Не дирајте ме, браћо. Црн је удес мој, велик је јад мој и преголема несрећа моја... Нијесам ја вукарни Реља! Ја сам краљ без краљевине... цар без царевине! - узвикнуо би очајно, задрхтао би и само би тада грчевито зајецао да га је жалост било погледати.

Сваком свом чељадету, малом и великом, подигао је Реља, одмах првих дана биљег, па је гробље тврдо оградио, све сам, без ичије помоћи.

Држао се чисто и у реду. Сам је себи и прао и крпио рубине. Гдјекад би, недјељом и празником, обукао и стајаће руво, али му оно стајаше некако тужно, неприкладно, и он се стидио од сама себе:

- Реља, Реља, не приличи ти ово руво више! - говорио је сам себи и брзо га је свлачио.

Нешто свога блага што је било у свијету, на маслу и на изору, пригнао је кући да заметне и расплоди, али му се није дало. Кад нешто једном пође, не заустави се!

И малог је Вују, синовца и једину мушку главу, кад му је мати умрла, повратио на старевину.

Кад се све старо измакло, кад је сасвим осиромашео и опотребио, кренуо би у доње крајеве, доље гдје га нико не познаје, па би радио на надницу. Тако би, преко љета, зарадио нешто за зиму, да се прехрани и прислужи свијеће на гробовима своје чељади. То га је много стајало, али је он сваких Задушница, и зимских и јесенских, палио свијеће и држао даће и прекаде.

- Ама, виђе ли ти, Вујо, како је леден и немилостан данашњи свијет: нико ни да се нашали с цијеном, а шјутра су Задушнице! - прену се опет Реља као иза сна, кад бијаху подалеко измакли из

чаршије и прихватили се брда. Шјутра ће бити гробови и биљези наше чељади мрачни, неосвијетљени. Немам чиме споменути мртве своје нити имам чиме даровати кљасти и саката за покој душа њи'ови'... Шта дочека, Реља Кнежевићу! - с грким пријекором дубоко уздахну.

Вујо га није чуо и разабрао, већ се сав тресао и цвокотао зубима од оштре студени која га обузимаше са свију страна и снажно продираше до сржи у костима.

Поврх њихових глава шуштао је и меко лепршао снијег који је пискаво шкрипао под ногама, а око њих је као болно чамила језиво бијела зимска ноћ, без гласа и даха.

Кад у Добрњском Пољу скренуше с главног друма према селу, мјесец бијаше на заходу, а скромачна свјетлост звијезда једва се распознаваше на непрегледној бескрајној бјелини.

Снијег поче гушће лепршати кад уђоше у планину коју им је ваљало пријећи и спустити се у поље.

Крава стаде нешто зазирати и застајкивати.

- Идеш ли, роде? - окрену се старац и јаче повуче привузу.

- Идем, идем - тешко мали растави вилице.

- Је ли ти студено?

- Да - једва чујно и с напрезањем одговори Вујо.

Реља скиде шал, отресе снијег с њега и омота га чврсто малом Вуји око главе и ушију.

- Утопли се мало, побогу, брате, јер све ми се чини да се спрема велика мећава... Ту мотчицу баци, чоче, из руку, па руке метни у њедра... Ево ти ове моје аљине, па се добро умотај - рече старац, скиде хаљину, и остаде скоро упола го.

- А ти, стриче?

- Мени, дијете, не треба ништа. Ја се не бојим ништа, ни мећаве, ни вјетра, ни студени... Силне су мене мећаве биле и гониле, па ми не моглоше ништа!

Високе оморике под тешким ињем стадоше се лагано њихати и повијати, шкрипећи и збацујући са себе пуне прегршти снијега.

Рељу нешто жигну кроз срце. Он само махну главом и пође, шапћући, пун слутње:

- Ово се спрема мећава. Знам ја Змијање, знам ја ћуд нашије' планина и ове наше зле'уде, врлетне земље: све то потајно и подмукло режи!

Наједном се ненадно задрмаше у врховима јеле и оморике јаче, силније, а јака се и бучна мећава диже, као да се цијела планина из темеља потресе.

Њима се смрче пред очима. Снијег их је све јаче засипао, мећава им је дисање заустављала, а они су грабили напријед, посрћући и заносећи се.

- Идеш ли, роде?

- Идем, идем - једва је одговарало дијете, дрхћући више од страха него од студени.

- 'Ајде, роде, 'ајде... О страшне ноћи и мећаве, ће ће ми ово убого сироче моје главу изгубити! - шаптао је старац и пробијао се свом снагом кроз мећаву.

Уморни и малаксали од силног напрезања и оштрог шибања ражљућених вјетрова, они би застали да одахну, да се одморе, послушкујући са неизмјерним страхом и зебњом како бијесни ноћни вихори урлају и потресају, рекао би, и небом и земљом, ломећи и кршећи све пред собом.

Каткад мећава утоли, вјетрови се смире, стишају. Ништа се не чује, ништа се не осјећа до њихово кратко, изнемогло дисање и оно лагано, дрхтаво изумирање вјетрова што трепери и клизи по снијежној бјелини око њих.

- Моремо ли, Вујо? - викнуо би старац послије одмарања, стежући чвршће привузу у рукама.

- Моремо, моремо! - одговарао је Вујо, а у гласу му је сад дрхтао онај луди, врели планински пркос, који се све силније буди и пламти, и у малом дјетету, што је напрезање веће.

- Напријед, Вујо! - узвикује Реља, прикупљајући сву снагу, као да ће се с неким у коштац хватати.

За часак се опет ненадно диже мећава. Јеле су се љуљале из корјена, шкрипећи болно, и вјетрови су са њихових врхова у помамном бијесу и звизгу тргали и разносили огранке и иње на све стране.

Пријеђоше планину и сиђоше у поље. Путеви су били заматени, нигдје пртине, ни знака, ни даха од живота, а бура непрекидно бјесни и урла.

Ударише на пометеничке биљеге којих је много, премного на Змијању, и Реља осјети да су забасали, па викну из све снаге:

- Помагајте, помете нас мећава! Забасали смо... забасали смо!

Његов изнемогли глас дочекаше и зграбише вихори и, као осветнички, помамно га растргаше и разнијеше по узбјешњелој, лудој ноћи змијањској. Кад се мало, за часак један само, стиша бура, он опет викну:

- Помагајте, забасали смо... забасали смо! Помете нас мећава...

Испред Накомичића кућа, чије је одвајкада било да спасавају залутале путнике и намјернике што у зиму пролазе преко Змијања, лизну широк и висок пламен запаљене сламе и чу се снажан, протегнут узвик:

- Надесно, браћо, надесно!

Реља напреже сву снагу и јурну преко сметова према пламену који се високо у небо дизаше, повијајући се под ударима вјетрова сад на једну, сад на другу страну.

И Вујо граби, и он се очајно отима, али се све више умара, малаксава, снага га оставља, издаје, а онај мали распламћели пркос догоријева у њему, гаси се.

- Идеш ли, роде?

- Идем, идем - немоћно одговара дијете, посрћући, падајући и устајући, док наједном звизну снажан вихор и дебео га смет удари у прса. Вујо јаукну и изнемогло паде.

- Идеш ли, роде? - викао је Реља поиздалека.

- Идем, идем - чинило се старцу да чује дјетињи глас.

- 'Ајде, роде, 'ајде! - мрмљао је потмуло Реља, подмећући пркосно своја гола, раздрљена прса немилосрдном и неодрљивом шибању планинских љутих вихора.

У њему се бијаше распламћела дивска снага, сви му се живци напрегли. Посрће, пада, устаје, заноси се и језиво осјећа како се бори с нечим страшним, невидљивим, што га дави, гуши, зауставља му пару и дисање.

- Идеш ли, роде? - викну опет и несвјесно се обрну, али не бијаше ни краве ни Вује.

Он држаше само комад привузе у руци. Капу му стргли вјетрови и однијели, а опанци му негдје спали и остали у снијегу. Био је бос и скоро го. Прибра сву снагу и, посрћући преко сметова потрча натраг.

- Вујо! - очајно, силно јаукну и паде крај малог с кога бијаху вјетрови снијег разнијели.

Негдје у даљини, са планинских овршака, разлијегало се по узнемиреној зимској ноћи студено вијање гладних вукова, мијешајући се са урликом и ломљавом побјешњелих вјетрова који потресају земљом, носећи као невидљиви дивови на својим снажним плећима грдне сметове и разбацујући их ражљућено на све стране... Звижде вјетрови, звижде и урличу, а полумртва се уста љубе и издишу у слаткој смрти...